

GENERAL PSYCHOLOGY AND PSYCHOLOGY OF PERSONALITY

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-588-80-8-1.1>

ОСОБЛИВОСТІ ПРЕВЕНТИВНОЇ ПОВЕДІНКИ ОСОБИСТОСТІ В УМОВАХ ПАНДЕМІЇ COVID-19

Артюхова В. В.

*кандидат психологічних наук,
доцент кафедри психології та педагогіки
Харківський національний університет
Повітряних Сил імені Івана Кожедуба*

Ярош Н. С.

*кандидат психологічних наук,
старший викладач кафедри прикладної психології
Харківський національний університет
Повітряних Сил імені Івана Кожедуба
м. Харків, Україна*

3 грудня 2019 року світом шириться смертельно небезпечний вірус COVID-19. Його стрімке розповсюдження та зростання кількості хворих змусило Всесвітню організацію охорони здоров'я визнати спалах COVID-19 пандемією, а парламентарів запровадити карантин з 11 березня 2020 року.

На сьогоднішній день пандемія коронавірусу досягла катастрофічних масштабів: на час написання статті (18.09.2020) у світі було зареєстровано 30 мільйонів випадків захворювання та 943 тисячі смертей (Україна займає 24 місце серед усіх країн світу по кількості підтверджених випадків інфікування (166 тисяч хворих)). Вже півроку більшість країн (в тому числі й Україна) перебуває у режимі локдауну та невизначеності, однак вірус залишається неприборканим. Даний карантин визнаний наймасовішим в історії людства, а тривалий характер та протиприродність людській натурі негативно відбивається на бажанні дотримуватись його дотримуватись [1].

За результатами проведених досліджень майже третина населення Америки не виконує рекомендації ВООЗ, щодо попередження розповсюдження вірусу, вкрай негативно реагує на обмеження,

особливо це характерно для молоді та чоловіків [2]. Оцінюючи поточну ситуацію в Україні, міністр охорони здоров'я Максим Степанов зазначає, що поведінку українців з точки зору дотримання карантину можна назвати «анархією». Ситуація погіршується негативними економічними та психологічними наслідками тривалої ізоляції. Люди все частіше критично висловлюються стосовно карантинної політики та запроваджених заходів безпеки, вони в більшій мірі стурбовані своїм фінансовим становищем, аніж власним життям [3]. Усе вищезазначене сприяло повторному спалаху захворюваності, що ми зараз і спостерігаємо.

З метою визначення прихильності населення превентивній поведінці, нами було проведено дослідження в період травень – червень 2020 року. У дослідженні взяли участь 170 мешканців м. Харкова у віці від 18 до 60 років. Виявлено ряд порушень карантинного режиму з їх боку, так завжди використовують засоби індивідуального захисту тільки 38,5% опитаних, 62,6% осіб частково дотримувались санітарних вимог, тобто лише у тих випадках, коли цього вимагали обставини. Повністю обмежили свої контакти та підтримували соціальну дистанцію 30,5% мешканців, половина опитаних (49,4%) дотримувались режиму локдауну та відмовились від відвідування громадських місць. Таким чином, отримані дані вказують на недостатній рівень профілактичної поведінки серед харків'ян, що може бути обумовлено рядом причин. Серед яких, з одного боку, характерний для населення нашої країни правовий нігілізм та недовіра до органів влади і систем охорони здоров'я в цілому. А з іншого – домінування регресивної стратегії поведінки, повернення до дитячих форм реагування (відмова та егоїзм, потурання своїм бажанням), як захисної реакції організму, що характерна для людей у період тривалого стресу.

Як зазначають експерти ВООЗ, незважаючи на негативні наслідки для психологічного здоров'я, соціальне дистанціювання має вирішальне значення для уповільнення поширення Covid-19, саме тому важливо визначити умови та чинники, що його забезпечують. В авторитарних державах, як ми мали можливість спостерігати із ЗМІ та соціальних мереж, населення педантично дотримувалось жорстких рекомендацій під страхом суворого покарання, що сприяло більш швидкому подоланню спалаху епідемії та поверненню до звичного життя [1]. В країнах, де реалізуються громадянські права і свободи, стратегії соціального дистанціювання певною мірою визначається політичним устроєм, переконаннями населення, а також особливостями сприйняття та інтерпретації інформації [2, 4, 5].

Нещодавні дослідження вказують, що вплив політичних поглядів на дотримання карантинних обмежень особливо суттєво відчувається у Сполучених Штатах, проте цей феномен характерний і для інших країн [6]. Також, Brzezinski було визначено, що райони з більш високим рівнем доходів, освіти та рівнем довіри до науки і державних інститутів, з більшою ймовірністю будуть добровільно дотримуватися заходів фізичного дистанціювання. Мешканці ж несприятливих районів, малозабезпечені, фрустровані накладеними заборонами, частіше порушуватимуть режим локдауну.

Слід зазначити, що довготривала стресова ситуація пандемії, вимушена соціальна ізоляція та невизначеність негативно відбиваються на здатності населення до аналітичного мислення, підривають довіру до державної політики і сприяють розвитку конспірологічних ідей [8]. За результатами дослідження 73,2% опитаних вважають, що уряд замовчує справжню інформацію щодо ситуації з коронавірусом у нашій країні, біля 30% вірять у різноманітні конспірологічні теорії. Так, у те, що COVID-19 створений у спеціальних військових лабораторіях вірять 30,5%, 29,9% вважають його секретною біологічною зброєю. Безперечно подібні погляди на природу коронавірусу будуть визначати особливості профілактичної поведінки населення. Так, Daniel Jolley, Karen M. Douglas визначили, що ключовим фактором дотримання превентивної поведінки людини з конспірологічним мисленням є джерело інформування та рівень довіри до нього. Дослідниками було виявлено, що громадяни із конспірологічним мисленням дотримувались режиму соціального дистанціювання, допоки воно не було ініційовано урядом, у протилежному випадку спостерігалися чисельні порушення. Таким чином автори виявили, що ключовим фактором, що визначає превентивну поведінку людства відносно карантину є джерело запропонованих рекомендацій.

Аналіз особливостей превентивної поведінки особистості вказує на проблемність даного питання не лише з точки зору практичної реалізації обмежень населенням, а й визначення психологічних чинників, що обумовлюють вищезначену поведінку. Одним із найбільш ґрунтовних чинників виступає характер мислення особистості в умовах пандемії та економічної й соціально-політичної нестабільності, що її супроводжують. Ключовим для подальших наукових пошуків є теза, що в період кризи та невизначеності людей приваблюють теорії змов, основою яких виступає конспірологічне мислення особистості. Переважання такого типу мислення може чинити вплив на превентивну поведінку людини, що вимагає емпіричного вивчення і обумовлює подальші наукові дослідження.

Література:

1. Gunia, A. (2020, March 13). China's draconian lockdown is getting credit for slowing coronavirus. Would it work anywhere else? Available: <https://time.com/5796425/china-coronavirus-lockdown/>
2. Chudik A., Pesaran M., Rebucci A. (2020, May 02) Mandated and targeted social isolation policies flatten the COVID19 curve and can help mitigate the associated employment losses. Available: <https://voxeu.org/article/mandated-targeted-social-isolation-can-flatten-covid-19-curve-and-mitigate-employment-losses>
3. Haletska I., Klymanska L. & Klimanska M. (2020) Karantynnyy kviten' v Ukrayini: dumky, perezhyvannya, povedinka pered zahrozoyu Covid-19. [Quarantine April In Ukraine: Thoughts, Experiences, Behaviour Faced With The Threat Of Covid-19] *Psychologichnyy chasopy*, 6 (5), 18-36. <https://doi.org/10.31108/1.2020.6.5> [In Ukrainian]
4. Bargain, O. & Aminjonov, U. (2020), «Trust and Compliance to Public Health Policies in Times of COVID-19», IZA Discussion Paper 13205. Available: <https://www.iza.org/research/idsc/covid-19-resourcesq=work+organization>
5. Durante, R, Guiso, L. & Gulino, G. (2020, April 16), «Civic capital and social distancing: evidence from Italians' response to COVID-19». Available: <https://voxeu.org/article/civic-capital-and-social-distancing>
6. Giuliano, P. & Rasul, I. (2020, June 18) Compliance with social distancing during the Covid-19 crisis. Available: <https://voxeu.org/article/compliance-social-distancing-during-covid-19-crisis>
7. Brzezinski, A., Ketch, V., van Dijcke, D. & Wright, A. (2020, April) «Belief in Science Influences Physical Distancing in Response to COVID-19 Lockdown Policies», University of Chicago, BFI, Working Paper 2020-56. Available: https://bfi.uchicago.edu/wp-content/uploads/BFI_WP_202056.pdf
8. Jolley, D., Douglas, K. Belief in conspiracy theories and intentions to engage in everyday crime. *British Journal of Social Psychology* 58(2) P. 534-549. <https://doi.org/10.1111/bjso.12311>